De quo Marc. vlt. Euntes in mundum vniuerſum predicate euangelium omni creature. Et hic quidem exitus apoſtolorum vt quidaz volunt fuit anno tredecimo poſt domini aſcenſionem in celum. Sed diuerſa loca ad que itur cum ſacramento diuerſas terrarum nationes et manſiones ſignificant. ad quas apoſtoli ꝓcedebant. de quibus habetur latius in ſermone. Jam non eſtis hoſpites. in diuiſione apoſtolorum. Cantus cleri ſignificat gaudium eccleſie primitiue. nam tunc multitudinis credētium erat cor vnum et anima vna. id eſt. erant ad inuicem coniuncti. Act. iiij. Et hec adunatiua charitas erat gaudiū. Juxta illḋ pſ. cxxxij Ecce q̄ bonum et q̄ iocundum habitare fratres in vnum ꝛc. Sonus autem inſtrumentorum muſicalium ſignificat iocunditatem mentium et concentum angelorūz chriſto obſequētium. ſm illud pſ. lxvij. Preuenerunt principes coniuncti pſallen. in medio iuuencularuz tympaniſtarum. Principes ſunt angeli. pſallentes ſunt pſalmos decantantes in eccleſia. Juuencule tympaniſte. ſunt homines deuoti qui pſallant chriſto. Luminaria vero fulgentia ſpiritumſanctum in ſpecie ignis ſuper credentes miſſum ſignificāt qui corda eorum illuminat et accendit vt per ſanctam conuerſationē in orbe lucerent. Sed virida gramina que ſternuntur in via virorem virtutem ipſorum fidelium demonſtrant.

De eodem Sermo ſecundus.

Caro mea vere

Caro mea vere eſt cibus et ſanguis meus vere eſt potus. qui manducat meā carnem et bibit meum ſanguinem in me manet et
A ego in eo. Joh. vj. Johannes meſue in iſagogis de regi. ſani. dicit. Cibus aliquis nō eſt ſumendus niſi prius preceſſerit aliqualis appetitus. Cuius ratio eſt. quia cibus ſumptus cuz deſid ia nihil penitus nutrit. Cibus autez ſumptus cum eſurie et appetitu conuenientiſſime nutrit. vt dicit philaretus in tractatu de dietis. Sic ſpiritualiter cibus ſanctiſſimi corporis chriſti ſemper debet cum appetitu ſumi. Nam et chriſtus agnum paſcalem qui ſolū fuit figura huius ſacramenti cum deſiderio ſumpſit quādo dixit. Luc. xxij. Deſiderio deſideraui hoc paſca manducare vobiſcum anteq̄ patiar. Et ſi agnum illum paſcalem cum tanto deſiderio cum diſcipulis manducauit. multo magis corpus ſuum ſanctiſſimum quod poſt cenam conſecrauit. et ſe diſcipuloſq; ſuos cōmunicauit. habetur figura Judic. xiiij. de Samſone. de quo legitur cum occidiſſet leonem et alia vice preteriens vidit ꝙ apes in ore leonis mel confecit comedit ipſe et fecit. xxx. ſodalibus ſuis probleumata dicēs. Quod ſi ſolueritis dabo vobis. xxx. ſyndones et totidez tunicas quod ſi non ſolueritis mihi dabitis. Et illi. ꝓpone inquiunt. et ait. de comedente exiuit cibꝰ ꝛ de forti egreſſa ē dulcedo. hoc non potuerūt ſoluere ꝑ ſeptem dierum ſpacia. in his diebus inſtigabant vxorē eius vt quereret ab eo. illa autem queſito ꝓbleumate eis manifeſtauit. Et tunc illi ſoluentes dixerunt. quid dulcius melle: et quid fortius leone? Quibus Samſon. ſi non arraſſetis in vitula mea. id eſt. ſi non tm̄ ſimulaſſetis ſponſam aut vxorem inquirendo non inueniſſetis. Et dedit eis duplicia mutatoria. Spiritualiter Samſon interpretatur illumināſ eos ꝛ ſignificat chriſtum qui illuminat omnem hominem venientem in hunc munduz Joh. j. Hic inquā ī vltima cena videlicz hora quinta feria dedit probleumata. i. ſacramentū ſui ſanctiſſimi corporis ſb̄ ſpeciebus panis et vini occultatū. et hoc probleuma fuit. ꝺ comedente exijt cibus. vt per comedentem chriſtus intelligitur qui cum diſcipulis comedit. iuxta illud. Rex ſedet in cena turba cinctꝰ duodena Se tenet ī manibus ſe cibat ipe cibus. Igitur dr̄ ꝙ ꝺ illo comedente exijt cibus eucharistie quo diſcipulos cibauit et de forti. id eſt. de xp̄o qui eſt fortitudo noſtra egreſſa eſt dulcedo. id eſt. melliflūum ſacramentū. De quo Sap. xvj Panem de celo preſtitiſti eis omne delectamētum in ſe habentem et omnis ſaporis ſuauitatem. Quia dicit Bern̄. in epiſtola ad carthuſienſes. Qui ſanctam eucharistiam digne ſumit nunq̄ maius gaudiū et refrigerium in tota vita ſua expertꝰ fuit. hoc inquā occultatū ſacramentuz tanq̄ probleuma dedit ſuis fidelibus per ſeptem dies. id eſt. per ſpacium huius vite quod per ſeptem dies reiteratur. Et quicunq; ſcit ſoluere et monſtrare per veram fidem ꝛ guſtare digne vult ſibi dare duplicia mutatoria videlicet quattuor dotes corporis. agilitatez ſubtilitatem. impaſſibilitatem. et claritatē. Et tres dotes anime de tribus virtutibus theologicis. Pro fide diuine fa ciei viſionez. Pro ſpe eternam ſecuritatem ꝛ comprehenſionē. Pro charitate eternam amati fruitionem. Sz ſicut illi triginta adoleſcentes non potuerunt ſoluere probleuma niſi a ſponſa Samſonis edocti. Sic nemo poteſt ratione vel ſenſibus hoc probleuma occultati ſacramenti diſcernere niſi inſtructus per fidem ſponſe chriſti videlicet eccleſie ſancte precipue romane que inſtituit illḋ

feſtum digne ob reuerentiam huius digniſſimi
ſacramenti celebrandū .quia in die cene ī quo
chriſtus hoc ſacramentū inſtituit.vniuerſalis
eccleſia,ꝓ penitentiū recōciliatiōe ſacri chriſ=
matis conſecratiōe adimpletione mandati cir
ca lotionē pedū ⁊ alijs plurimis occupata ple
ne vacare nō poteſt celebrationi huius maxi=
mi ſacramenti.vt dr̄ in Clementinis de reli .et
vene.ſancto.Si dominum. Ideo aſſignat hūc
ſpecialem diem in quo incitat ad appetitū hu=
ius cibi.Et dicit.quid dulcius melle .id ē .hoc
ſacramēto melliſluo?quaſi diceret.nihil. quia
ſm̄ Bern̄.Super mel ⁊ omnia dulcis eius pre
ſentia.et quid fortius leone.id ē. chriſti qui eſt
leo de tribu iuda? Apoc̄.v. Ipſe enim fortes fa
cit digne participantes ꝯtra diabolū munduꝫ
et carnem.cuius fortitudine ambulāt cum He
lia vſqꝫ ad montem domini.de hoc cibo loqui
tur preſens v̄bum euangelij huiuſmodi allega
tum. In quo quidem circa hunc p̄cioſiſſimū ci
bum duo,ꝓponit.p̄mo eius veritateꝫ ibi. caro
mea vere.ſecundo ipſius vtilitatem ibi .qui mā
B ducat.Circa p̄mum eſt notandum .multi erro
res erant olim circa hoc ſacramentum .dixe=
runt quidam corpus chriſti tm̄ fore in ſacra=
mento tanꝙ in ſigno. dicunt enim non plus di
xiſſe chriſtū per iſta verba. Matth.xxvj.Hoc
ē corpus meū.ꝙ apoſtolum quādo dixit. Pe=
tra autem erat chriſtus.j.Cori.x.Aſſerunt ibi
corpus chriſti tm̄ eſſe in ſacramento. id eſt. in
ſigno manducari a nobis . Et vlterius dicunt
ꝙ non eſt verus chriſt⁹ in ſacramēto quoniaꝫ
xp̄s dicitur eſſe leo.petra.lapis angularis ⁊c̄.
huiuſmodi.et ſic ſm̄ eorum opinionem non eſt
veraciter et realiter corpus chriſti ī ſacramē=
to ſed tm̄ ſignificatiue vt ſic ītelligatur ꝙ xp̄s
dixit.hoc eſt corpus meum.ac ſi diceret.hoc ē
ſignum vel figura corporis mei. ſm̄ quem mo
dum apoſtolus dixit. Petra erat xp̄s.id eſt.fi
gura chriſti.Dicunt enī ſicut ille panis tritice=
us de quo corpus chriſti cōficitur eſt de puriſ
ſima farina granoruꝫ tritici confect⁹.Sic cor=
pus chriſti de puriſſimis ſanguinibus virginis
glorioſe ſpūſſancti virtute eſt formatum . et ſic
ſoluꝫ eſt xp̄s in ſacramento vt dicunt iſti ſicut
ī figura ⁊ in ſigno.De hoc errore cōmemorat
magiſter li.iiij.di.x.c.j. Et dic̄ magiſter ꝙ er=
rādi occaſioneꝫ ſumunt a verbis veritatis.vn̄
p̄ma hereſis facta eſt in diſcipulis chriſti cum
enim diceret. Joh.vj.Niſi quis mādGucauerit
carnem filij hominis et ſanguinem eius bibe=
rit non habet vitam eternam . Illi non intelli=
gentes dixerunt . Durus eſt hic ſermo ſcilicet
ad intelligendum.quaſi dicerent.Quis poteſt
comedere carnes crudas humanas?quis po=

teſt inquiunt eum audire et abierunt retro? Il=
lis autem diſcendentibus inſtruxit duodecim
qui remanſerant.Spiritus eſt inquit qui viui=
ficat.id eſt.ſpiritualis intelligentia confert vi=
tam ſpiritualem vel deitas vel ſpirituſſanctus
caro vero nihil prodeſt.ſcilicet inquantum ca
ro.verba autem que locutus ſum vobis ſpiri=
tus et vita ſunt .id eſt . ſpiritualiter ſunt intel=
ligenda. Etiam illi ſumunt ſui erroris funda=
mentum . Ex dicto beati Auguſtini ſuper pſ̄.
iiij.et ponitur de conſecrat̄. diſtin.ij.c.primo
inquit·§· Item donec. Donec inquit ſeculum
finiatur ſurſum eſt dominus. quaſi diceret.ad
finē iudicij ſedebit ſemper ad dextram patris.
Sed tamen etiam hic nobiſcum eſt veritas de
us.corpus enim in quo reſurrexit in ea forma
in qua apparet ſanctis qui in celo ſunt in vno
loco eſſe oportet.veritas autem eius vbiqꝫ dif
fuſa eſt. Item ꝓbant per hoc ꝙ chriſtus dixit.
Matth.xvj. Pauperes autem ſemper habebi
tis vobiſcum.me auteꝫ ſemper non habebitis
Ex quo dicto beati Auguſti. volūt arguere ꝙ
quia chriſtus ſm̄ ꝙ homo vſqꝫ ad cōſumatio=
nem ſeculi manet in celo . ꝙ non eſt veraciter
in ſacramento.Sed dicit magiſter vbi ſupra.c
ij.Non his ſcilicet dictis negatur verum cor=
pus a fidelibus ſumi vel in altari eſſe . Sed in
his veritas apoſtolos et ī eis nos inſtruxit ꝙ
ipſius corpus non per partes diſcerptum vt
putauerūt illi diſcipuli qui retro ierunt ſed in
tegrū.nec viſibiliter in forma humana.Sed in
uiſibiliter ſub forma panis et vini corpus et
ſanguinem nobis traderet. Et adducit ibi ma=
giſter Hugo li.iiij.ſententiaꝝ.c.xxxiij.dicēt̄.
Ita intelligenduꝫ corpus chriſti eſſe in vno lo
co ſcilicꝫ viſibiliter in forma humana .veritas
tamē eius vbiqꝫ eſt ſcilicet diuinitas. Ueritas
etiam eius.id eſt.corpus veruꝫ in omni altari
eſt vbicunqꝫ celebratur.Sic etiam illud intelli
gendum eſt . Pauperes ſemꝑ habebitis vobi=
ſcum ſcilicet viſibiliter.me autem non ſemper
habebitis vobiſcum.ſcilicet corporalem p̄ſen=
tiam qua cum eis conuerſabatur .Similiter il=
lud ꝙ homo eſt in celo ſcilicet viſibiliter .inui=
ſibiliter ē in altari quia non in forma humana
apparet ſed forma panis et vini operitur . Ex
his iam dictis patꝫ error illorum ex v̄bis etiā
xp̄i,ꝓ themate allegatis.Caro mea vere eſt ci=
bus.Secundus error circa hoc ſacramentū ē
quorundā dicentiū.ꝙ ſubſtantia panis ānihi= C
latur. et ſub illis accidentibus peracta conſe=
cratione incipitur eſſe chriſtus . et hanc here=
ſim ſtudent tali ratione colorare. Poſt conſe=
crationem nec materia nec forma manet pa=
nis .cum ergo nihil de eis remanet.videtur ꝙ

tota ſubſtantia panis ſit ãnihilata . hoc patet
vt dicunt.quia nihil aliud eſt rem ãnihilare q̃
ſm ſe totam deſinere eſſe.Sed contra iſtã opi=
nionem erroneam arguit Altiſſꝫ ſuper ſnīaꝝ.
li.iiij.di.viij.Sic ſi hec opinio eſſet vera ſeque
retur ꝙ non magis fieret panis in coꝛpus et
vini in ſanguinem xp̄i conuerſio q̃ cum vnus
ſuccedit alteri in loco vel in ſede . et ſic potius
eſſet dicenduꝫ.hic eſt coꝛpus meum q̃ hoc eſt
coꝛpus meū. quia demonſtratur locus vbi p̄=
us ſubſtantia panis fuiſſet ⁊ poſt ꝯſecrationeꝫ
coꝛpus xp̄i veracit̃ exiſteret. Iſte erroꝛ remo=
uetur per determinationē eccleſie .qꝛ materia
panis ⁊ vini in chꝛiſti coꝛpus ⁊ ſanguineꝫ ſub=
ſtantialiter cōuertuntur . et determinat̃ extra
đ ſum.tri.et fi.catho.c.Firmi.vbi dicit̃ . Una
vero eſt fidelium vniuerſalis eccleſia ſine qua
nullus omnino ſaluabitur. In qua ipſe ideꝫ ſa
cerdos ſacrificiuꝫ eſt chꝛiſtus ieſus cuius coꝛ=
pus et ſanguis in ſacramento altaris ſub ſpe=
ciebus panis et vini veraciter cōtinetur tranſ
ſubſtantiatis pane in coꝛpus ⁊ vino in ſangui=
nem poteſtate diuina vt ad ꝑficienduꝫ myſte=
riū vnitatis accipiam⁹ ipſi đ ſuo ꝙ ip̄e accepit
đ nr̄o.idcirco ſi alicubi inuenitur ex dictis do
ctoꝛum ꝙ ſubſtantia panis tranſit ab eſſe i nō
eſſe ſeu ãnihilatur vel deſinit eſſe hoc debet ſu=
mi i bono intellectu ſic ꝙ ſubſtantia panis pꝛi
us fuit ibi amodo nō eſt ibi nec aliqua ei⁹ pars
et hoc eſt verum .doctoꝛes tamen negant eam
ãnihilari.ſed dicunt conuerti eam in coꝛp⁹ xp̄i
Tertius erroꝛ eſt quoꝛundam dicentium ſub=
ſtantiam panis cōuerti in coꝛpus chꝛiſti.⁊ ſo=
lam carnem ſine anima foꝛe et deitate in ſacra
mento.hi in ſui erroꝛis malicia dicunt hoc ſo=
nare verba conſecrationis.Cum enim dicitur
hoc eſt coꝛpus meuꝫ.dicunt ꝙ iſta verba indi
cant ꝙ ſubſtantia panis in coꝛpus chꝛiſti con
uertitur .ſic ꝙ ſolum coꝛpus ibi exanime exi=
ſtit. Secundo in adiutoꝛium ſui erroꝛis aſſu=
munt dictum Ambꝛoſij.quod ponitur de con=
ſe.diſ.ij.c.Omnia.Quia licꝫ inquit figura pa=
nis et vini videtur nihil tñ aliud q̃ caro ⁊ ſan=
guis chꝛiſti poſt conſecrationem credēda ſunt
et ſic credendum eſt nihil aliud eſſe q̃ caro et
ſanguis . ideo videtur ꝙ ibi ſit caro exanimis
et ſolus ſanguis . Iſte erroꝛ ꝓbatur per beatū
Ambꝛoſium in li.de ſacramentis.et ponitur đ
conſe.di.ij.c.Sicut.Sicut verus chꝛiſt⁹ dicit
Ego ſum panis viuus qui de celo deſcendi .ſꝫ
caro non deſcendit de celo.quomodo ergo de
ſcendit de celo panis viuus.reſpōdet Ambꝛo=
ſius.Quia idem dominus ieſus chꝛiſtus con=
ſoꝛs eſt diuinitatis et coꝛpoꝛis .et tu qui acci=
pis carnem diuine eius ſubſtantie in illo parti
cipas alimento. Ex quo patet non ſolum in ſa
cramento foꝛe coꝛpus chꝛiſti ſed verum dei fi=
lium ieſum chꝛiſtum de virgine natuꝫ.et ſic eſt
ibi coꝛpus ⁊ anima ⁊ verbum .que in ſe inſepa
rabilem habent vnionem . Quartus erroꝛ eſt
quoꝛundam dicentium . ſubſtantiam panis et
vini remanere poſt conſecrationem.et ibidem
coꝛpus chꝛiſti foꝛe et ſanguinem .et hac ratio=
ne illam ſubſtantiam panis et vini dicunt eſſe
ſacramentum. Et mouentur ex verbis ſaluato
ris dicentis Ioh.vj.Ego ſum panis viuus qui
de celo deſcendi.licet ipſe eſt panis viuus qui
de celo deſcendit tamen iſte panis de celo non
deſcendit.ſed remanet ibi cuꝫ deo viuo qui de
celo deſcendit . Cōtra quem erroꝛē dicit Am=
bꝛoſius in li. de ſacramentis.⁊ allegatur a ma
giſtro li.iiij.di.xj.c.ij. Panem illum quem ſu=
mimus in myſterio illum vtiqꝫ itelligo qui ma
nu ſpiritusſancti foꝛmatus eſt i vtero virginis
et igne paſſiōis decoctus eſt in ara ſancte cru=
cis. Panis angeloꝛum factus eſt cibus homi=
num. Ex his iam dictis patꝫ ꝙ multa mirabi
lia ſunt in hoc ſacramēto. vt dicit Thomas đ
argen.in compen.theo.verita.li.vj. Pꝛimum
eſt ꝙ ibi eſt coꝛpus chꝛiſti in tanta quantitate
ſicut fuit i cruce.⁊ ſicut iã eſt in celo nec tamē
excedit terminos illius foꝛme . Secundum ꝙ
ibi ſunt accidentia ſine ſubiecto. Tertium ꝙ
conuertitur ibi panis in coꝛpus chꝛiſti nec eti=
am ãnihilatur. Quartum ꝙ coꝛpus non auge
tur ex multaruꝫ hoſtiarum conſecratione nec
minuitur ex multarum hoſtiarum ſumptione.
Quintum ꝙ idem coꝛpus in numero eſt in lo=
cis pluribus ſub omnibus hoſtijs conſecratis
Sextum ꝙ quando diuiditur hoſtia non diui=
ditur coꝛpus chꝛiſti . Sed ſub qualibet parte
totus eſt chꝛiſtus. Septimuꝫ quando tenetur
hoſtia in manibus et videtur oculis coꝛpus
chꝛiſti nec tangitur nec videtur ſed hec tãtum
modo circa ſpecies ſunt . Octauum ꝙ ſtatim
cum deſinunt eſſe iſte foꝛme tunc ſtatim etiam
ibi deſinit eſſe coꝛpus et ſanguis chꝛiſti. Nonū
ꝙ cum non ſit ibi panis et vinum tamen acci=
dentia habent effectum eundem vt pꝛius.ſcili=
cet inebꝛiare ſaciare.et huiuſmodi. Et nota ꝙ
dn̄s noſter ieſus xp̄s dicit notanter caro mea
vere ē cib⁹ genere nobiliſſim⁹.ſapoꝛe ſuauiſſi=
mus ꝯtinentia digniſſimus.et efficacia mirabi
liſſimus. Pꝛimo eſt cib⁹ genere nobiliſſim⁹. qꝛ
ē panis angeloꝝ.panis celicus.panis deific⁹
panis ſupſubſtãtialis et nō human⁹.ꝓpter qđ
dr̄ Sap.xvj.Angeloꝛum eſca nutriuiſti popu=
lum tuū ⁊ panem đ celo p̄ſtitiſti eis ſine laboꝛe
q̄ figuratur Exo.xvj.Uere panis angelic⁹. qꝛ
ip̄m comedunt angeli i celo nec poſſunt viuere

ſine iſto cibo ⁊ pane nec celũ ſtaret ſi hũc panẽ
vel cibũ nõ mãducarẽt. q꞉ ſup omnẽ ſubſtãtiã
oia ꝯtinet viuificat cibat ⁊ ſaciat. Hũc panem
dedit nobis dñs ſine labore q̇ nimirũ a ſancta
trinitate in vtero virginali igne ſpũſſancti ẽ de
coctus. hic panis qui fuit in virginis vtero eſt
modo ſemper ſub ſacramento et delitiarum in
fidelis anime hortulo. vnde Aug᷒. ſermone ď
natiuitate chriſti dicit. chriſtus impleuit ĩ celo
menſam angelorum. et impleuit in terra pſepe
noſtrum plenitudo menſe ipſorum ꝙ in princi
pio erat verbum. ⁊ verbum erat apud deuꝫ. ⁊
deus erat verbum. plenitudo preſepis noſtri ẽ
quia caro factum eſt. et habitabit in nobis. Et
vt homo manducaret panem angelorũ crea=
tor angelorum factus eſt homo. illi comedunt
euꝫ videndo. nos credendo. illi fruendo. nos
ſperando. illi capiendo. nos amando. illi intu
endo. nos cõtemplando. illi intrando. nos de
ſiderio pulſando. Secundo corpus aut caro
xpi eſt cibus ſapore ſuauiſſimus quod notatur
in mãna cum dr̃. Omne delectamẽtum in ſe ha
bentem et omnis ſaporis ſuauitatem. Dicunt
quidam expoſitores ꝙ iudei in deſerto veſcen
tes iſto cibo ſcꝫ manna aut cogitabant cum de
ſiderio de aliquo genere cibi pro tũc vel nõ co
gitabant. Si cogitabant vel deſiderabant ali=
quod genus cibi ſtatim manna in eis talem ſa=
porem cauſabat mirabilem tam in bonis ꝙ in
malis. Si vͦo non habebant actuale deſideriũ
alicuius alterius cibi. tunc non cauſabat in co
medentibus ſibi saporem generalem ſed ſimi=
lem oleo cõſperſũ. Ad ꝓpoſitũ autem ſapor ⁊
odor attrahũt deſiderium. cõfortant cerebrũ
et corpori dant incrementum. Sic corpus xpi
ſuo odore et ſapore delectat. angelos in celo
recreat. ſuſtentatqꝫ iuſtos in terris. et cõſolat
⁊ liberat captiuos in inferis. id eſt. in purgato
rio degentes. ideo q̇libet iſtorũ trium poteſt di
cere illud Cant. j. Trahe me poſt te curremus
in odore vnguẽtorũ tuorũ. Iſte cibus fideliter
comeſtus ſua ſaporis ſuauitate pfecte reficit
menteꝫ cibat ꝯfortat et letificat. Cui᷒ exẽpluꝫ
patet in natura dicit Ariſ. in ꝓbleumatib᷒. ho
mines cibati et bene paſti poſt cibũ ſunt ĩ vul=
tu et in ceteris mẽbris ameniores et delectabi
liores et floridiores ⁊ rubicũdiores. Sic deuo
te mẽtes boiuꝫ paſte corpore xpi ſunt amenio
res celeſti iocũditate. delectabiliores in trina
quadã dulcedine et ſapore. molliores et flexi=
biliores in omni greſſu et gradu. eterne ſalutis
floridiores. in omni ope bono et vͦtute rubicũ
diores. hoc videns Hiere. propheta dixit. Cã
didiores niue. nitidiores lacte. rubicundiores
ebore antiquo. pulchriores ſapphyro. Threñ
iiij. Hoc figuratum ẽ in colore manne. De quo
Exo. xvj. ⁊ Numeri. xj. Qđ erat album ſimilis
grano puro pilo tonſo et bdellio pruine ſemi=
nis choriãdri. Alb᷒ color ſignificat claritateꝫ
myſterij. inter oẽs eniꝫ colores albedo magis
hꝫ de luce ⁊ ideo infirm᷒ viſus debilitatur per
ipſum. Sic in claritate corporis chriſti carna=
lis anima heſitando nõ credendo diſgregatur
et cõfunditur dicẽs. Quomodo poteſt hic da=
re carnem ſuam ad manducandum? Joh. vj.
tres eñi nature ſunt in xpo corpalis. ſpũalis.
et diuinalis. Corporalis quaſi granũ pilo ton
ſum. Joh. xij. Niſi granum frumenti cadens ĩ
terram mortuum fuerit ⁊c̃. Per grauum intel=
ligit chriſtum qui tonſus eſt et attritus in cor=
pore ſuo. Iuxta illud Eſa. liij. Attritus ẽ pro=
pter ſcelera noſtra. Spiritualis natura eſt ad
modũ bdellij et ẽ arbor cuius gumi lucidum ẽ
et amarum. Sic anima chriſti fuit lucida quo
ad rõnem. q꞉ diuino lumini vnita. Amara vͦo
quo ad ſenſualitatẽ. De rõne dic̃ Eſa. xlij. Nõ
erit triſtis neqꝫ turbulẽtus. De ſenſualitate di
cit xp̃s. Triſtis eſt anima mea vſqꝫ ad morteꝫ
Matth. xxvj. Sed diuina natura ẽ ad moduꝫ
pruine ſemis choriãdri. Pruina hꝫ refrigera=
re ſemẽ choriãdri infirmitatẽ ſedare. Eſt enim
quoddã olus qđ ẽ cib᷒ infirmorũ. q̇ ẛ infirmus
ẽ hoc olus mãducat. Sic corpus xpi habet re
frigerare cõcupiſcẽtiam et ſuſtentare infirmi=
tatem. Sapor autẽ manẽtis. vt dicit Exo. xvj
et numeri. xj. Quaſi panis oleati et ſimile cuꝫ
melle. Panis enim xpi ẽ quaſi panis oleaceus
quia diuinit᷒ oleo vnctus. pſ̃. xliiij. Unxit euꝫ
oleo leticie ⁊c̃. imo tot᷒ gratia reſperſus. ideo
dicitur euchariſtia quaſi bona gratia. Anima
vͦo xpi dr̃ ſimila que ẽ farina purgata a furfu=
re. Sic aia xpi ꝓpter ſubtilitatẽ nature ⁊ puri=
tatẽ gr̃e imunitatemqꝫ ab omni defectu. q꞉ ple
na gr̃a ⁊ veritate. Natura vͦo diuina ſignifica
tur ĩ dulcedine mellis. De q̄ pſ̃. xxx. Quã ma
gna multitudo dulcedinis. t. d. ⁊c̃. Tertio cor
pus vel caro xpi ẽ cib᷒ in ꝯtinẽtia digniſſimus
De hoc Sap. xvj. Subſtãtiã eni tuã ⁊ dulcedi
nem tuã quaꝫ ĩ filios habes oſtẽdiſti. q. d. Ille
cibus ꝑ mãna figuratus ẽ tue dilectionis indi
cium et tue ſubſtãcie ꝯtẽtiuum. ⁊ ẽ tue dulcedi
nis effuſiuũ. ꝙ tue dilectiõis ſit indiciũ ptꝫ. q꞉
illã eternã charitatem quã habebas ad filios
hoiuꝫ ĩ hoc declaraſti. vñ ꝓpẽ nimiaꝫ charita=
tẽ inq̇t apl̃s ad Roma. viij. qua dilexit nos de᷒
filiũ ſuũ miſit ĩ ſilitudinẽ carnis pcti. q̇ q̇dẽ fi=
li᷒ ẽ ſuba pr̃is. Nã q̇cq̇d ẽ pr̃ hoc ẽ fili᷒. Et q꞉
tota ſuba pr̃is ẽ ĩ filio ĩ dãdo nob̃ filiũ ꝙ dedit
nob̃ pr̃ totã ſubaꝫ ſuã ptꝫ. q꞉ xp̃s ſ̃m diuinam
naturã ẽ vͦbũ vel filius dei. q̇ ex tota ſuba pr̃is

gignitur. vt dicit Aug⁹. xv. de trini. c. xiiij. Et addit. non enī integre perfecteqꝫ dixiſſet ſe patrem ſi in eius filio vel verbo magis minuſve aliqd eſſet ꝙ̄ ī ipſo. ergo ⁊c̄. Unde ad Roma. viij. qui enim dedit nobis filium quomodo nō etiam donauit omnia nobis cum illo? quaſi diceret. vtiqꝫ. Ex hac ſubſtantia etiam fluit dulcedo ſua que eſt ſpiritusſancti. perſona que eſt ſuauitas dulcedo vnitas vel amplexus patris ⁊ filij. Et ſic in hoc chriſti ſacramento continetur tota trinitas. filius per ſubſtantiaꝫ ſui corporis perfecti. pater et ſpiritusſanctus per inuiſibilem nature vnionem. quapropter hoc ſacramentum eſt vas p̄cioſiſſimū ſanctiſſime trinitatis. Eſt vas auri ſolidum diuine maieſtatis Et arca intus ⁊ foris deaurata in qua ſunt tabule Moyſi. virga Aaron. et celeſte manna.

Quarto dico breuiter ꝙ māna noſtrum. i. corpus chriſti eſt cibus efficacia mirabiliſſim⁹. ꝓpter hoc dr̄ Sap̄. xvj. de māna qd̄ erat deſeruiens vniuſcuiuſqꝫ voluntati et ad qd̄ quiſqꝫ volebat ꝯuertebatur. cuius ratio eſt. quia māna lꝫ eundem in oībus ſaporē virtualiter haberet tn̄ ſm̄ diuerſitatem voluntatis deſiderij et affectus diuerſum cuilibet p̄bebat ſaporē. qꝛ act⁹ actiuorꝫ ⁊c̄. vt patꝫ in cibo qui cuilibet placet ſm̄ diſpoſitionē palati. Sic lux ſolis in ſe dulcis et clara non in oībus eque aſpiciētibus eſt amabilis. vt patet per Aug. qui ſenſit et expertus eſt ꝙ palato nō ſano pena eſt panis qui ſano eſt ſuauis ⁊ oculis egris odioſa lux que puris eſt amabilis. Sic corp⁹ xp̄i diuerſis diuerſimode placet vel ſapit. Alijs ſiquideꝫ dulcis alijs amarus. alijs vita. alijs mors. qꝛ mors ē malis. vita bonis. vt canitur. Alijs plus alijs minus. Sicut enim vas latum amplū magnuꝫ et profundum plus capit de liquore. Sic cor altum per liquorem. latum per dilectionem. lōgum per continuam deuotionem et profundū per celeſtium myſteriorꝫ ſpeculationem plus haurit gratie ſaluatoris et dulcedinis celeſtis de fonte corporis chriſti ꝙ̄ corda ſtricta et occupata formis terrenis. veruntamen nec oculis bonis eodē modo ſapit. Sed diuerſimode cuilibet ꝓ ſua vtilitate. qd̄ probat Bernard⁹ ſuper Cant. Oportet inquit pro varijs affectibus diuine p̄ſentie guſtū variare ⁊ infuſum ſapientie ſupernum dulcorem diuerſis appetitibus anime aliter atqꝫ aliter oblectare palatū. Et exponit dicens. Sapit ergo infirmis vt medicina et medicis itinerātibus vt cōes ⁊ terminus. pauperibus vt rex. diues vt theſaur⁹. eſurientibus vt paterfamilias. et cibus ſapit amātibus vt amor et ſponſus. dicant ergo omnes chriſto Indica mihi vbi paſcas. vbi cubas? reſpondetur in meridie. Bern̄. Quis non cupiat vehementer ibi paſci propter cenam. propter adipem. ⁊ propter ſacietatem. vbi nihil formidatur. nihil faſtidiatur. nihil deficit tota habitatio ī chriſto paradiſus. dulce pabulū. verbū opulentiſſimum vita eterna? Et hoc eſt ꝙ dicit ſe paſcere in meridie. id eſt. in cordibus electorum in quibus velut manna qd̄ ad ſolis calorē liqueſcit. quia eos ſue dulcedinis liquore ꝑfundens facit liqueſcere deſiderium ad eius plenitudinem. Sed ad ignem humane cupiditatis penitus induratur. quia cibus ⁊ panis angelorum vertitur in fel draconum et venenum aſpidum inſanabile. Cib⁹ vitalis efficitur eis cauſa mortis. Panis refectionis efficitur eis occaſio eterne damnationis. Sicut ſcriptum eſt in pſ̄. lxviij. Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum et in retributiones et in ſcandalum. Et addit notanter chriſtus in verbis p̄libatis Et ſanguis meus vere eſt potus.

Hic quereret aliquis cur ſacerdotes accipiunt ſub ſpecie bina. videlicet panis et vini cum tamē ſb̄ vtraqꝫ ſpecie corpus et ſanguis contineatur ex naturali concomitantia. vt declarat doctor Egidius in tractatu d̄ corpore chriſti. I. ꝓpoſitione? ⁊ Thomas in ſumma contra errores gentiliū li. iiij. c. lxix. Dicit enim Egidius. Cuꝫ corpus naturaliter ſit coniunctum ſuo ſanguini et ſue anime etiam ipſi verbo qd̄ habet inſeparabilē vnionem ad carnem et animam. Sic licꝫ ex vi ſacramenti ſit tm̄ corpus chriſti et ſanguis tamen ex naturali concomitantia ſunt ibi cetera Ex quo patet ꝙ ſb̄ corpore xp̄i eſt verus ſanguis ⁊ ſb̄ ſanguine verum corpus concomitatur. Ad hoc reſpondent doctores ꝙ materia hui⁹ ſacramēti debet correſpōdere vſui ſignificationi et effectui. Nam vſus materie huius ſacramenti eſt refectio. perfecta auteꝫ refectio eſt cibus et potus. Et ideo huic ſacramēto duplex materia competit videlicet panis ⁊ vinū. et hec eſt ratio Hugonis. Secundo debet correſpondere ſignificationi. Significatio auteꝫ talis triplicem habet reſpectum. ſcilicet ad p̄teritum. preſens ⁊ futurum. Ad preteritum vt ad ꝑſſiōnem chriſti in qua ſanguis xp̄i a corpore ſep̄atus fuit. et ad hoc ſignificādū diſtincte ꝯſecratur ad vtrūqꝫ. Secundo ad p̄ns ſic. Sic̄ panis ad corp⁹ ita ſanguis ad aīaꝫ opat̄. ꝙ aūt panis ad corp⁹ ⁊ ſanguis ad aīaꝫ ꝑtineat. teſtat̄ Moyſes dicēs. ꝙ caro ꝓ corp̄e ſanguis aūt offertur pro aīa. qꝛ vt dr̄ Leuit̄. xvij. Anima carnis in ſanguine ē. Nam in ſanguine ſedes eſt aīe. vt dicunt phiſici. ⁊ ratio Ariſ. eſt qꝛ cor ē fons ſanguinis ī quo aīa p̄mo viuit et vltimo moritur vel diſcedit. ne igit̄ hoc ſacr̄m

ad vnam tm̄ ſubſtantiā pertinere videatur in ſalutē vtriuſq̄ ſb̄ vtraq̄ offert̄ ſpecie. Tertio ad futurū. nam ſicut i p̄nti corpus et aīa cibat̄ ita in futurū vtrūq̄ ſanabitur ſicut ſcp̄tum ē. Joh. x. Siue egrediātur ſiue ingrediantur paſcua inueniēt. q. d. ſm Aug. Siue anima egrediatur ad contemplationē diuinitatꝭ. ſiue corpus ad ꝯtemplationem humanitatis ſemꝑ paſcua inuenient eterne iocunditatis. Effectꝰ duplex ē. Unus in xp̄o eſt aſſumptio humane nature. quia non ſolum corpus nec ſolum animā vt multi dixerunt heretici xp̄s aſſumpſit. Sed totam humanā naturā. Alius eſt effectus vt ſicut totam aſſumpſerat et totam redimerat ita ⁊ totā ſaluaret. ⁊ in ſignū huius ſb̄ bina ſpecie conſecratur ⁊ traditur nobis idem ſacramentum ⁊ vinū. Sed diceret aliq̄s. cum vnum ſit tm̄ ſub vtraq̄ ſpecie ſacramentū cur nō datur vtrūq̄ i eccleſia cōmunicantibus? r̄ndetur ꝙ olim in p̄mitiua eccleſia pene omnibus dabat̄ xp̄ifidelibus cum corpore ſanguis. Sed nunc non datur et hoc ꝓpter duo que etiā Tho. breuiter tangit in compē. theo. veri. li. vj. Primo ad tollendū erroris materiā. ſ. ne aliqui crederent non eſſe ſanguinē in corꝑe. et duo viderent̄ eſſe i ſacramēto realiter diſtincta. ⁊ ꝑ ꝯſequēs nec corpus crederet̄ viuere eo ꝙ vita hominis in ſanguine eſt nec ſanguis poſſet habere vitā ſine corpore. Cum ḡ ſub vtraq̄ integrum ⁊ ꝑfectum ſit ſacramentū. i. corpus ⁊ ſanguis xp̄i ſufficit ſb̄ ſpecie vna ſumere totū. Scd̄o ad p̄cauendū effuſionis ꝑiculū. cū eni ꝑtes ſanguinis maxime ſint fluxibiles et cito effuſibiles. ille leui motu aut ſumeretur aut liqueretur foris in ore. et ſic periculum grauiſſimum incideret qd̄ de corꝑe xp̄i cum partes ſint ſolide fieri cito non pōt. ideo ſoli ſacerdotes ſanguinē ſumunt in quibus tanta cautela eſſe debet ⁊ diſcretio ſanguinis ꝙ nequaꝙ etiā minimā guttulam per magnam penam debent effundere. de qua pena habes d̄ conſe. di. ij. Si per negligentiam. vbi dr̄. Si per negligentiam ſanguis chriſti. id ē. de ſacramēto ſanguinis ſtillauerit ſuper terram ſtilla lingua lambatur. et tabula vel terra radatur ne locus conculcetur ⁊ igne conſumetur et cinis intra altare abſcondatur et ſacerdos quadraginta diebus peniteat. Et dicit Barth̄ . brix. gloſator. ꝙ hec penitentia erit vt tot diebus ieiunet ⁊ tot diebus abſtine-

K at a communione ſacramentorum. Et addit Uuilh̄. Cum non dicat ꝙ debet ieiunare in pane et aqua. credo ꝙ ſufficiat ieiunare in cibo q̄dragesimali. vel etiā ſicut ſolet ieiunari in ſextis ferijs. Si vero ſuper altare glo. non interpoſita palla ſtillauerit calix ſorbeat miniſter. glo. ipſe ſacerdotes ſtillā et tribus diebus peniteat. Si ſuper linteum altaris et ad aliud ſtilla peruenerit quattuor diebꝰ peniteat. Sed ſi vſq̄ ad tertium nouem diebꝰ peniteat et linteamina que tetigerat ſtilla tribꝰ vicibus miniſter. id eſt. ſacerdos abluat calice ſuperpoſito et aqua ablutionis ſumatur ſcilicet in calice. Si vſq̄ ad quartum quadraginta diebꝰ peniteat. et cum ablutione faciat. vt ſupra. Et dicit Uuilh̄. Credo ꝙ ſiue ſtilla ſanguinis ceciderit ſuper corporale ſiue pallas ſiue ſuper aliud indumentū ſacerdotis ſufficit facere qd̄ hic dicitur. niſi apud illos qui habent preceptum ſynodale qui formam ſibi ſuꝑ hoc traditam ſequi debent. hec Uuilh̄. Ex hoc patꝫ abuſus quorundam ſacerdotum qui veſtimenta etiā precioſa incidunt vt caſulas. ſuper quas interdum ex negligentia corpus chriſti vel ſanguis ſtillauerit. quod tamen non eſt faciendū. Sed ſufficit facere ſicut eſt predictum. Quod etiam confirmat Thomas de argen. in cōpen. theo. veri. li. vj. Si inq̄t corpus chriſti vel ſanguis ſuper pallam altaris ceciderit. vel ſuper aliud veſtimentum non incidatur ſed vino lauetur et a miniſtro ſumatur. Quantum ad ſe- L

cundum ponitur cibi huius ſaluberrimi vtilitas. cum dicit. Qui manducat meam carnem. Pro quo nota corpus chriſti quattuor modis manducatur vel ſumitur. Quidam vero ſumunt ſpiritualiter tantum vt qui accipiūt rem ſacramenti ⁊ gratiam et non ipſum ſacramentum corporis chriſti. Et dicit magiſter. iiij. di. ix. c. j. Spiritualiter manducat qui in vnitate chriſti et eccleſie. id ē. in charitate dei ⁊ proximi quam ſacramentū ꝑſignat manet a. ⁊ allegat ibi Auguſtinum in li. ſententiarum. proſperi. c. ccxlj. Nam qui diſcordat a chriſto nec carnem chriſti manducat ſcilicet ſpiritualiter nec ſanguinem bibit. quia ſm glo. non incorporatur ſpirituali corpori chriſti. Et idem beatus Auguſtinus in libro de remedio penitentie. et ponitur de conſecra. diſ. ij. c. Ut quid. Spiritualem manducationem diſtinguens a ſacramentali ait. vt quid paras dentem et ventrem tantū? crede ſcilicet in fide formata charitate ⁊ manducaſti. in qua manducatione efficimur corpus chriſti myſticum. omnes ſimul efficimus vnum. magnum predeſtinationis habemus arram ⁊ priuilegium. et ꝙ filij dei ſumus quoddam experimentum. vnde apoſtolꝰ. Unꝰ panis ⁊ vnum corpus multi ſumus qui de vno pane ⁊ de vno calice participamus ⁊ iſta poſſunt taliter ꝑſuaderi ſic̄ dictū fuit Aug. cibꝰ ſū grandium et creſce et manducabis me. nec tu mutabis me in te. Sic̄ cibum carnis tue. Sed

tu mutaberis in me. chriſtus ẽ indiuiſus. ergo
qui veraciter recipit ipm mutatur mente ⁊ ſpi
ritu in ipſum et quicunqꝫ ita fuerint mutati in
ipſuꝫ omnes ſunt vnus homo in chriſto ⁊ vnꝰ
xp̄s indiuiſus. ⁊ ſic vt chriſtus eſt immortalis
et regnat in celis ita tales ſunt ĩmortales ſpi=
ritualiter et certi quodãmodo de vita eterna.
quia vite eorũ eſt in vita chriſti abſcõdita cuꝫ
deo. ⁊ dicunt cum apoſtolo. viuo ego iam non
ego. viuit autem in me xp̄s. ad Gal. ij. De hac
manducatione dicit hic chriſtus. Qui mandu
cat meam carnem et bibit meum ſanguineꝫ in
me manet ⁊ ego in illo. Et nota ꝙ quattuor ge
nera hominum ſumunt ſpiritualiter hoc ſacra
mentum. Primi q̄ in infirmitate cõſtituti ſunt
ſic ꝙ nõ retinent cibũ ex debilitate ſtomachi.
tales non ſunt corpore chriſti cõmunicãdi. qꝛ
dicitur de conſe. di. ij. c. Si quis per ebrietateꝫ
Si cauſa infirmitatis euomuerit q̄s hoſtiã ſe=
ptem diebꝰ peniteat. et debet vomitus crema=
ri ⁊ cineres iuxta altare recondi. Si tamen ta
les ex corde deſiderent. licꝫ ſacramentaliter
non accipiant ſpiritualiter tamen manducãt.
Unde legitur de quodam qui magnam deuoti
onem habuit ad ſacramentum altaris. naꝫ oĩ
die cum potuit miſſam audiuit. cum mori debe
ret et tamen ꝓpter vomitum cõmunicari non
poſſet. de hoc multuꝫ doluit petijt ſibi latꝰ ſu=
um lauare et in mundo panno corpus xp̄i ſup=
poni. quo facto mox vt corpus chriſti nudam
carnem eius tetigit vſqꝫ ad cor cunctis viden=
tibus penetrauit. Secundi qui ſpiritualiť man
ducant ſunt illi qui ſe ſ̄m poſſe ſuum ad hoc ſa=
cramentum preparant. et ſacerdotes aliquan
do ꝓpter maiorem reuerentiam et deuotioneꝫ
excitandam eis negant. ac illi ỏ obedientia ſa=
cerdotis a cõmunione abſtinẽt. quia debẽt in
terdum parochiani de conſilio ſuorum ſacer=
dotum a ꝑticipatione ſacramenti abſtinere. ſi=
cut precipitur cuilibet qui peruenerit ad ãnos
diſcretionis vt ad minus in paſca euchariſtie
ſuſcipiat ſacramentum niſi forte de ꝓprij ſacer
dotis cõſilio ob aliquã rationabilẽ cauſaꝫ ad
tempus ab eius perceptione duxerit abſtinen
dum. de pe. et remiſ. Omnis vtriuſqꝫ. Tertij q̄
ſpiritualiter manducant ſunt qui in agone cõ=
ſtituti libenter vellent confiteri cõmunicare ſꝫ
ſacerdoteꝫ habere non poſſunt. ſi illi in tali cõ
tritione decedunt ſpũaliter ꝓpter deſiderium
quod ad hoc ſacramentũ habent manducaue=
runt. Quarti ſunt qui ex puro corde deo ſerui
unt. et tñ ex reuerentia et humilitate nõ audẽt
ad hoc ſacramentum accedere. hi videnť ſpũ=
aliter manducare. Secundo quidaꝫ accipiunt
hoc ſacramentũ corp̄is xp̄i ſacramentaliť tñ
vt q̄ñ manducãtes ſunt ĩ peccato mortali ſicut
iudas. ⁊ lꝫ verũ corpꝰ xp̄i qd̉ de v̉gine traxit.
et ĩ cruce pepẽdit qd̉ fuit mortuũ et reſurrexit
atqꝫ in celũ aſcendit veraciter ⁊ realiter ſumũt
ſb̄ ſpeciebꝰ viſibilibꝰ. nõ tñ fructũ ꝑcipiunt ſa
cramenti. de hoc dicit magiſter li. iiij. di. ix. c.
ij. A malis ſumitur tm̄ ſacramẽtaliter. i. ſb̄ ſa=
cramento. id ẽ. ſb̄ ſpecie viſibili carnem xp̄i de
v̉gine ſumptã ⁊ ſanguinem ꝓ nobis fuſum. Sꝫ
nõ myſticũ qd̉ eſt tm̄ bonoꝝ. Et ꝓbat hoc teſti
monijs doctoꝝ. Primo Gregorij qui dicit in
li. dialogoꝝ. Eſt q̄dem in peccatoribus ⁊ indi
gne ſumẽtibus vera xp̄i caro et verus ſanguis
ſcꝫ eſſentialiť nõ ſalubri efficiẽtia. i. nõ remiſſi=
one peccatoꝝ efficientia. Secundo beatꝰ Au=
guſtinꝰ ỏ v̉bis euangelij ſuper Joh. omeľ. lxij.
Multi indigne ſumunt corpus xp̄i. De quibꝰ
dicit apoſtolꝰ. j. Cori. xj. Qui mãducat corpꝰ
domini. ſ. verum indigne iudicium ſibi mandu
cat et bibit. per qd̉ inquit Augꝰ. Docemur ꝙ
ſit cauendum male accipere bonuꝫ. Ecce enim
factum eſt maluꝫ. i. penale cum male accipitur
bonum. Circa qd̉ eſt notandum ꝙ indignitas
tam celebrãdi q̈ ſumẽdi ſacramentum eucha=
riſtie p̄t ꝯtingere tripliciť. Primo mõ ex ipſa ce
lebratiõe vt ſi q̄s nõ obſ̄uat ritũ a xp̄o inſtitu=
tum offerẽdo aliuꝫ panẽ q̈ de tritico. vel aliud
vinum q̈ de vite. qꝛ dicit ſanctus Tho. ĩ ſum.
cõtra gentiles. li. iiij. c. xlix. Panis ꝓprie non
dr̄ niſi q̄ ex granis triticis cõficiť. ideo ſi non
ſ̄naret aliq̄s inſtituta xp̄i ⁊ eccľie circa ꝯſecra
tionẽ euchariſtie indigne celebraret ⁊ ſumeret
Qd̉ teſtatur. Alanꝰ ſup illd̉. j. Cori. xj. Aliter
celebrare myſteriũ euchariſtie q̈ a xp̄o ſit tra=
ditum ⁊ non deuota mente accedere eſt ipſum
ſacramentũ irreuerẽter tractare. Et ex ipſa ir=
reuerenti tractatione pctm̄ ꝯtrahere. hec ille.
Alio modo ſumiť indignitas ex parte celebrã
tis vel ſumentis euchariſtie ſacramentũ. Su=
mẽdo in voluntate peccãdi mortaliť de futuro
vel impenitens de p̄terito indigne ſumit et reꝰ
erit corporis et ſanguinis domini. j. Cori. xj.
dicit glo. ꝙ talis penas mortis xp̄i exoluet. id
eſt. punietur ſic ac ſi chriſtum occidiſſet. quod
tamen non eſt intelligendum ſ̄m equalitatem.
ſed ſ̄m quandam ſimilitudinẽ. Maius eſt enĩ
peccatum agendo in humanitatem xp̄i ĩ ꝓpria
ſpecie q̈ ĩ aliena. qꝛ hoc eſt ꝯtẽptibiliꝰ ⁊ horri
biliꝰ. Aliť exponit Alanꝰ. indigne ſumẽs cor=
pus punieť ac ſi xp̄m occidiſſet. ſꝫ nõ tm̄. Sed
q̄ſi imitatiõe occidẽtiũ xp̄m. Alio mõ ſumiť in
dignitas ex ꝑte ſumẽtis ex ꝑte deuotiõis vtpu=
ta diſtracte mediante occupatione temporali
um et accedit ad hoc ſacramẽtũ. habitualiter
tamen retinet debitam reuerentiam. Et talis

indignitas non facit ſumentē reum corporis ⁊
ſanguinis dn̄i impedit tm̄ fructum ſaltē in pte.
Si tamen talis defectus deuotionis tm̄ dura-
ret ꝙ non doleret de tali diſtractione et occu-
patione tpalium grauiter peccaret et indigne
ſumeret eucharistie ſacramentuꝫ. Ex iā dictis
P colligūtur tria ſigna per que ſacerdos pōt ſci-
re ſi indigne celebrat et vnuſquiſqꝫ ſi indigne
manducat. Primum ſi non curat ꝯſuetudineꝫ
circa hoc ſacramentuꝫ obſeruare vt de officio
miſſe vel circa horas canonicas prius dicen-
das. Secundū ſi ſacerdos in peccato vel volū
tate peccādi preſumit celebrare. De quo dicit
magiſter in glo. j. Cor. xj. Judicium ſibi man-
ducat et bibit qui in voluntate peccandi pma-
net ⁊ in crimine eſt volens. Sed dicunt aliqui
ſacerdotes et etiam alij ꝙ exiſtentes in pecca-
to poſſint licite accedere ad hoc ſacramentū ⁊
mouent̄ ex tribus. Primo ex eo ꝙ illud ſacra-
mentum ē ſpiritualis medicina. ergo exiſtētes
in peccato mortali debent ad illud ſacramen-
tum accedere ſicut infirmus ad medicinā. Se-
cundo mouent̄ ex dicto beati Ambro. in li. de
ſacra. et ponit̄ de ꝯſe. di. ij. Non iſte eſt vbi di-
cit. Iſte panis quotidianus ē accipe quotidie
quod tibi quotidie prodeſt. vbi beatꝰ Ambro.
nullum excipit. Tertio oſtendūt per illō Joh.
vj. Qui mādücat me ipſe viuet propter me. Et
arguunt ſic. Peccatores licite tangebant cor-
pus chriſti ī propria forma et ſecuti ſunt veni-
am maloruꝫ. vt Luc. vij. de peccatrice Maria
Et Marc. vj. dicitur. Quicunqꝫ tetigerint fim-
briam veſtimēti eiꝰ ſalui facti ſunt. igitur qui-
libet peccator poteſt licite tangere corpus xpi
ſiue ſumere in ſacramēto vt veniam peccatoꝝ
conſequatur. ad illa faciliter rn̄detur. Ad pri-
mum ꝙ lꝫ illud ſacramentum ſit ſpūalis medi-
cina. tm̄ non ꝓdeſt niſi viuis vita gratie. Mor-
tuis vō. id eſt. ī peccatꝭ mortalibꝰ exiſtentibus
non ꝓdeſt. et hoc volunt Ambro. ⁊ Augꝰ. Si-
cut alimentū corpale non ꝓdeſt mortuis ſꝫ ſo-
lūmodo viuis. Sic illud vitale ſacramentuꝫ ⁊
ſpūale alimentum non ꝓdeſt mortuis peccato
mortali. ſed ſolū viuis vita grē ⁊ infirmis mor-
bo peccati venialis. Ad ſcōꝫ dr̄ ꝙ beatꝰ Am-
bro. vult dicere ꝙ ille ē panis quotidianꝰ ⁊ il-
le meret̄ panē illuꝫ quotidie accipe ſeu ſumere
q̄ viuit vita grē et hꝫ vitā imaculatā. ideo dicit
ſic. Viue bn̄ quotidie vt quotidie merearis ac-
cipere. Ad tertiū dr̄. ꝙ ſaluator illud dictum ī-
telligit de digne manducantibꝰ q̄ ſine peccato
mortali accedūt ad illud ineffabile ſacramētū
q̄ eni cū peccato mortali accedunt iudiciū ſibi
ſumunt. Ad rationē dr̄ ꝙ non ē ſimile d̄ tactu
corpis xpi in ꝓpria ſpecie et ſumptione corpo-
ris in ſacramēto. Quia corpꝰ xpi ī ſacramēto
ſumitur in ſignum ſpūalis vnionis cum xpo in
ꝓpria ſpecie. ideo exhibuit ſe peccatoribꝰ tan-
gendū ī ꝓpria ſpecie. ⁊ ideo ex hoc nō ꝯtrahe-
bāt crimē. Sꝫ ꝯſequebant̄ aie ſanitatē. vl̄ pōt
dicere ꝙ xp̄s in ꝓpria ſpecie gerebat ſilitudi-
nem carnis peccati. ideo ꝯuenient̄er ſe exhibuit
peccatoribꝰ tāgendum. Sic remota ſilitudine
carnis p gloriā reſurrectiōis ſe tāgi ꝓhibuit a
muliere q̄ defectuꝫ fidei circa ipm patiebatur.
Joh. xx. Noli me tāgere. n̄ eni aſcēdi ad patrē
meū. glo. in corde tuo. vt exponit Augꝰ. et tm̄
poſtea miſit ſe tangi ab ea cum reſurrectioneꝫ
credidit. Sic niſi formata fide nemo pōt lici-
te ⁊ laudabiliter accedere ad corpis xpi ſacra-
mentum. Tertium ſignuꝫ eſt ſi nō curat ꝯſciaꝫ
ſuam diligenter examinare. Si eni aliqs defe-
ctum deuotionis in ſeipſo repiret propter mē-
tis diſtractionē quā patitur ex diſtractione tē-
poralium debet diligēter examinare ꝯſciētiaꝫ
ſuā an de illa diſtractione qua impeditur in de-
uotione ſua doleat vel non. Si repit ſe dolere
de tali lꝫ ſit indignus tamē nō indigne accedit
ad illud ſacramentū. Si non repit ſe dolere de
tali defectu deuotionis non ſolum eſt indignꝰ
accedere. ſꝫ indigne accedit. Siliter debet ex-
aminare ꝯſcientiā ſuā an ſit in aliquo peccato
mortali. Et ſi nō inueniat ſe fore in aliquo pec-
cato mortali timere ſe tm̄ debet fore in aliquo
peccato. quia poteſt in eo eſſe aliqd̄ occultum
peccatū ſuper quo eum ꝯſcientia non accuſat.
quia pia mentiū eſt culpā timere vbi culpam
nō habēt. vt dicit Greg. di. v. c. Ad eius. Et ſi
tunc accedit ad ſacramentū q̄uis accedat cuꝫ
aliquo defectu deuotionis et indignus non ta-
men accedit indigne. Quia dic̄ doctor Alanꝰ
in glo. j. Cor. xj. Aliud eſt indignus accedere
et aliud eſt indigne. vnde poteſt bene eſſe ꝙ ali-
quis indignus accedit et ſumat non tamen ex
hoc peccabit. Sed quicunqꝫ indigne accedit
peccat. hec ille. Tertio quidam accipiunt aut
manducant hoc ſacramentum ſpiritualiter et
ſacramentaliter. vt qui accipiunt rem et ſacra-
mentum vt cōmunicantes in gratia et in illis
pene omnia miracula que chriſtus ī mundo fe-
cit corporaliter hoc corpus chriſti facit ſpiri-
tualiter. Primum miraculum ꝙ ſic̄ chriſtus ī Q
mundo de virgine natus eſt. Sic euchariſtia
digne ſumpta facit nos naſci ex deo ſpiritua-
liter. Juxta illud Joh. j. Quotquot autem re-
ceperunt eum dedit eis poteſtatem filios dei
fieri. Et beatus Johannes in prima cano. c. ij.
Scitote quia omnis qui facit iuſticiam ex deo
natus ē. Et Origenes. Sicut inqt ſplēdor na-
ſcit̄ ex ſole. Sic iuſtꝰ p ſinglꝫa opa bona ex deo

naſcitur. Nam natiuitas ſpũalis felicior eſt natiuitate chriſti. quia corpus naſcentis ſeparabatur a corpore genitricis. Sed in natiuitate noſtra ſpirituali manemus in deo et deus ĩ nobis. ſicut dicunt verba themati. In me manet et ego in eo. quia ſm ſanctum Tho. in. iiij. diſ. xij. Proprius effectus euchariſtie eſt conuerſio hominis in deum. ideo dicit Auguſtin⁹ de verbis euangelij. Quid eſt chriſtum manducare non eſt hoc ſoluz in ſacramento eius corp⁹ accipere: multi enĩ accipiunt indigne. glo. qui non ſunt in corpore chriſti myſtico ſed in ipſo manere. ſ. per gratiã et charitatẽ. et habere ipſum in ſe manentem. Secundum miraculum ſicut chriſtus naſcens matri ſue conſeruauit integritatem. Sic euchariſtia cõſeruat in nob integritatem fidei et v̾tutum. Quia dicit Beda q̄ omne donum celeſtis gratie ſancta attribuitur euchariſtia mediãte. Tertium miraculum q̄ claritas dei circumfulſit paſtores. quia dicitur Luc. ij. q̄ impleti ſunt dies Marie vt pareret et peperit filium ſuum p̄mogenitum et ſtatim claritas domini circũfulſit paſtores. Sic poſtq̄ chriſtus naſcitur ſpiritualiter in corde hominis per condignam ſumptionem ſtatim lumen gratie et intelligentie animaz circumfulget. et omnes vires anime vt rationalis acutior claret ad bonũ eligendum et malum reprobãdum. Iuxta illud Eſa. vij. Mel comedet vt ſciat reprobare malum et eligere bonum. Ubi per mel intelligitur chriſtus. qui ſm Bern. eſt mel in ore et melos in aure. Item concupiſcibilis fit feruentior ad bonuz deſiderandũ. iraſcibilis diſcretior et fortior ad malum deteſtãdum. In cuius figura legitur. j. Reg. xiiij. Q̄ Ionathas quaſi tota die contra Philiſteos pugnaſſet fere pre laſſitudine non videbat. extenditq̄ ſummitatẽ virge quam in manu tenebat et extinxit in fauum mellis et conuertit manum ſuam ad os ſuum comeditq̄ et illuminati ſunt oculi eius. Per Ionathã qui interp̄tatur columba pulchra ĩtellige animam deo dilectã que ex penitentia fit candida et pulchra vt dicat ſibi chriſt⁹. Tota pulchra es amica mea et macula nõ eſt ĩ te. ſcilz mortalis culpe. Cant. iiij. Hec pugnat contra Philiſteos qui interp̄tantur cadentes et ſignificant demones qui de celo ceciderunt. Eſa. xiiij. et Luc. x. et hec pugna durat vſq̄ ad veſperam. id eſt. vſq̄ ad mortem. in qua quidez pugna anima laſſatur. ideo recurrere debet ad refectionis ſacramentum dulce ſuper mel et fauum. tunc illuminantur oculi eius vt poſſit intelligere aſtutias diaboli et demonũ et eis viriliter reluctari. Quartum q̄ angeli nato chriſto ſunt ad laudandum

deum excitati. et ad referendum gratiarum actiones. quia ſubito facta eſt cum angelo multitudo militie celeſtis laudantium et dicentium. Gloria ĩ excelſis deo. Luc. ij. Sic quilibet homo poſt ſumptionez corporis chriſti. debet ad gratiarum actiones excitari. Iuxta illud pſ. xxj. Edent pauperes et ſaturabuntur et laudabunt dominum. quaſi diceret. humiles et contemptores mundi edere hoc ſacramentum ſunt digni. in quo oſtendit quales eſſe debeant vt ad menſaz chriſti accedere preſumãt. videlicet humiles. et mundi contemptores chriſtũ regem ſuper omnia diligentes. et omnes affectus ſuos in ipſum ordinantes. ita vt nihil curent et cupiant. nihil habere deſiderant preter ipſum vel in ordine ad ipſum. Quintum miraculum q̄ ſtella perduxit tres magos ad preſepe domini. qui tria munera. aurum. thus. et mirrham offerebant ei. Matth. ij. Per ſtellam intelligitur chriſtus. quia ipſe eſt ſtella matutina que dabitur. vt dicitur Apoca. iij. et hec ſtella chriſtus cum accipitur in ſancta euchariſtia adducit homini tres virtutes. ſcilz mundiciã cordis. ſapientiam oris. et induſtriam orationis. Mũdiciã cordis offert aurum charitatis. dicens cum pſ. xvij. Diligam te domine fortitudo mea. Sapientia oris offert thus deuote orationis. Iuxta illud pſ. cxl. Dirigatur domine oratio mea etc. Sed induſtria operationis offert caſtigationez corporis dicens cum Paulo. Caſtigo corpus meuz et in ſeruitutem iterum redigo. j. Cori. ix. Sextum miraculum q̄ chriſtus conuertit aquam in vinũ in nuptijs. Ioh. ij. Sic chriſtus in nuptijs ſpiritualibus quando per ſumptionez ſui ſanctiſſimi ſacramenti anime vnitur. deuote conuertit aquam tribulationis in vinum dulcedinnis et maxime conſolationis. Quia dicit Bernardus in epiſtola ad cartu. q̄ nunq̄ maius in tota vita ſua gaudium et refrigerium expertus fuit. q̄ cum in ſumptione corporis et ſanguinis chriſti feliciter deguſtauit. Septimum miraculum q̄ chriſtus in mari ſedauit ventos Matthei. viij. Marc. iiij. Luce. viij. Sic corpus chriſti in corde hominis, quod ẽ quaſi mare feruens quod quieſcere non poteſt. Eſa. lvij. Sedat quattuor ventos principales vitiorum ſcilicet ſuperbie. auaricie. gule. et luxurie. Si enĩ cõſiderat homo q̄ immenſus deus vniuit ſe humanitati humili formam ſerui accipiens. ad Phil. ij. et dignatur ſub forma panis modica latere immenſus deus vt in cruce pepẽdit per ſuperbiam certe eum dilatari pudebit. Si cõſiderat eius ĩmenſa largitatis beneficia populo xp̄iano exhibita que ineffabilẽ ei ꝯferunt

dignitatem ſm̃ Auguſ. in hodierno ſer. vicȝ ꝙ
ſe nob̄ totalit̃ ꝯdonauit pctm̃ auaricie ſedabit
Si autē conſiderat ꝙ de virgine mundiſſima
natus eſt. et ꝙ ipſe de mundo pane fit panis
chriſti. abominabilis omnis luxuria fit illi. Si
vero conſiderat ꝙ chriſtus ſeipſum in cibum
tradidit vite eterne. Iuxta illud Ambro. li. de
ſacra. Non eſt iſte panis qui vadit in corpus.
ſed panis vite eterne qui anime nr̃e ſubſtantiā
fulſit. de conſe. diſ. ij. c. Non eſt iſte. tunc vtiqȝ
pudebit ſe ſuper cibum corruptibilem effunde
re indeterminate ꝛ intempate Sicqȝ iſte cibus
regalis chriſti videlicet corp⁹ ſedat hos quat-
U tuor ventos peccatorum. Octauum miraculū
ſicut chriſtus intrans in domum Zachee con-
tulit ei gratiam ſatiſfaciendi et reſtituendi vt
diceret. Ecce dimidium bonorum meorum do
mine do pauperib⁹. ꝛ ſi quid aliquē defrauda.
reddo q̄dru. Luc. xix. Sic eucbariſtia dat pe-
nitenti gratiam ſatiſfaciendi pro peccatis. et
proficiendi de virtute in virtutem. Et ideo. ij.
Reg. vj. dicitur ꝙ dominus benedixit domui
propter arcam in qua erat manna. Arca ē cor
pus chriſti verum. in qua manna diuinitatis ē
occultatum et hoc quidem corpus chriſti ſi in
domo cordis tui fuerit de⁹ pater huic domui
benedixit. et hec benedictio eſt profectus vir-
tutum. Quia dicit Bern̄. ꝙ homo per corpus
xp̄i fit manſuetior ad correptionē. patientior
ad laborē. ardentior ad amorē. ſagatior ad
cautelam. ad obedientiam pronior. ad gratia-
rum actionem deuotior. Nonum miraculum.
ꝙ chriſtus eiecit demones ab obſeſſis. Nam
Matth. viij. legitur ꝙ expulit demones ab ob
ſeſſis qui intrauerunt porcos. Et Matth. ix.
Obtulerunt ei hominem mutum habentē de-
monem. et eiecto demone locutus eſt mutus.
et ſic in multis alijs locis. Sed quid per demo
nes ſpiritualiter niſi peccata? Iux̄ illd̄ Marc.
vlt̃. vbi dominus legit̃ eieciſſe a maria magda
lena ſeptē demonia. Quod exponit Greg⁹ in
omel̃. Quid in ſeptē demonijs niſi vniuerſa vi-
tia deſignantur? hec q̄dem vitia eiecit euchari
ſtia. Iuxta illud Ambro. in li. de offi. Qui mā-
ducat corpus chriſti fiet ei remiſſio peccatoꝝ.
Sed hoc intelligas principaliter de peccatis
venialibus que delentur per hoc ſacramentū
vt dicit ſanctus Tho. in. iiij. diſ. xij. Et ſubdit.
non tñ oportet ꝙ ſemꝑ omnia venialia deleā-
tur. ſed ſm̃ menſurā deuotionis. poſſet tamen
feruor tātus eſſe ꝙ omnia peccata venialia de-
leret. Sed nunq̄d eijcit vel delet mortalia? re-
ſpōdet Tho. vbi ſ. ꝙ non. niſi oblita. ꝛ quoꝝ
q̄s nō habet cōſcientiā. Si aūt q̄s inſtaret per
X hoc ꝙ legit̃ in cōplenda de hoc venerabili ſa-
cramento. Fit ablutio ſcelerum. dicit ꝙ dupli
citer poteſt intelligi. ſcȝ vl̃ ꝙ dr̃ ſic crimina ab
luere impꝛtum ea impedit. vel de his q̄ nō ſunt
in hoīs ꝯſciētia. Nam corpus xp̄i impedit in-
greſſum peccatoꝝ. ꝛ eſt contra temptationes
hoſtiū munimentū. Sicut eni caſtrū munitur
tripliciter. videlȝ victualiū abūdātia. armoꝝ
copia. et militū ꝯſtātia. Sic hoc ſacramentū
dat aīe triplex munimētū. Dat eni victus abū
dantiā. ſicut optat dauid. pſ̄. cxxi. Fiat pax in
v̄. t. ꝛ abū. in tur. tuis. Dat armoꝝ copiam. ꝑ
arma itellige v̄tutes que āminiſtrat vt patuit.
Dat inſuꝑ militū cuſtodiam. et hi milites ſunt
angeli q̄ poſt cōmunionē cuſtodiunt hoīes ne
tam cito labāt̃ in peccata. Sȝ. d. a. quō debeo
me habere vt poſſim hoc ſacramētū digne ſu-
mere? Ad hoc dicūt doc. ꝙ hō debet ſpūaliter
facere ꝙ fecerunt iudei corpaliter. Primo eni
iudei anteꝙ venerūt ad māna exierūt egyptū
Egypt⁹ tenebre interp̄tat̃ ꝛ ſignificat tenebras
vitioꝝ. q̄s debet p̄us homo exire q̄ vult digne
hoc ſacramētū ſumere ꝛ comedere. Naȝ dicūt
naturales in tenebris oīs cibus comeſt⁹ gene
rat melancoliā q̄ corp⁹ corrumpit. Sic ꝛ iſte ci
bus ſanct⁹ generat mētis corruptionē ſi fuerit
in tenebris vitioꝝ comeſtus. Exi ḡ a tenebris
ꝛ pulchritudo cibi ꝛ color dabit tibi virtutē.
Secūdo filij intrauerūt mare rubrum. quid ꝑ
mare niſi penitētia q̄ videt̃ quaſi amara? hanc
debent intrare qui volunt eucbariſtiam mādu
care. Et recte penitentia mare rubrū dr̃ ꝓpter
amaritudinem cōtritionis. et ꝓpter liquorem
effuſionis in lachrymis in q̄bus homo vt filij
iſrael de nouo baptizatur et renouatur in xp̄o
Tertio penitentia dr̃ mare propter ꝓfundita-
tem diabolice ſubmerſionis. Quia ſicut Pha-
rao cū ſuo exercitu ſubmerſi fuerunt ī mare ru
bro. ita diabolus cum omnibus pompis ſuis
ſubmergitur in penitentie exercitio ꝛ mens aſ-
ſecurat̃ de celeſti regno. In cuius ꝓceſſu gra-
tia p̄cedit in die ꝓſperitatis. ꝑ nubem refrige-
rationis ꝛ in nocte aduerſitatis. ꝑ columnam
ignis diuine dilectiōis. ꝛ omnes reges aduer-
ſantes ꝯuertit in fugam. Tertio debet ꝯtēnere
omne terrenum. ꝛ cum filijs iſrael intrare de-
ſertum. Quia dicit Caſſianus li. collationum
Impoſſibile quippe eſt eum qui facultatib⁹ in-
nitur huius ſeculi in his que dei ſunt aliquali-
ter delectari. ꝛ quia tria ſunt per que homo ſo
let alligari mūdo. ſcilicȝ amor poſſeſſionis. vo
luptas carnis. ꝛ cupiditas honoris. Iux̄ illud
j. Ioh. ij. Omne qd̄ ē in mūdo aut ē ꝯcupiſcē-
tia carnis. aut ꝯcupiſcētia oculoꝝ. aut ſuꝑbia
vite. ꝓpt̄ qd̄ ad hec deſerenda dixit moyſes fi-
lijs iſrl̄. Ibimus viā trium dieꝝ ꝑ ſolitudinē

vt imolemus domino deo noſtro. Exo.iij. ad
ſignificandū ꝙ hec tria ſunt penitus dimitten
da quaſi tres dies mundi que lucent vniuerſo
oꝛbi. Quarto debet conuertere amaritudineʒ
ſue crucis et paſſionis in oblectamentū. ⁊ hoc
figuratum fuit in filijs iſrael qui venerunt in
marath ad potum amariſſimum quem cuʒ pꝛe
amaritudine ſumere non poſſent. iuſſit deus il
luc mittere lignum et conuerſe ſunt aque ī dul=
cedinem. Exo.xv. Sic ⁊ tu ſi angariaris in pe
nitentia ⁊ abſtinentia ⁊ bonoꝛum operum fre=
quentia mitte lignum crucis in memoꝛiam tuā
et ſtatim reuertentur tibi in dulcedinem. Nam
vbi crux xp̄i ibi et xp̄s. quia ipſe eſt vera crux
viuens et pꝛecioſa quam adoꝛamus quam de=
ſideramus in qua ſatiamur. vnde Aug⁹ li. ſol.
c.xij. Hoc inquit ſcio domine deus meus vbi=
cunqꝫ ſum ſine te malum mihi eſt pꝛeter te non
ſolum extra me ſed in me. Et omnis copia que
deus meus nō eſt egeſtas mihi eſt. ſatiaboꝛ cū
apparuerit gloꝛia tua. Quarto q̇dam nec mā=
ducant ſacramentaliter nec ſpūaliter. vt q̇ nec
rem nec ſacramentum accipiūt. vt ſunt quidā
ſacerdotes qui nunꝙ̄ vel raro celebꝛant. vel
hoc ſacramentuʒ manducant. nec ſe ad hoc vt
ſpūaliter manducent p̄parant. ⁊ dicunt ꝙ poſ
ſunt ſe licite abſtinere a ſacramēti celebꝛatiōe
Contra quos dicit Merkelinus ī tractatu de
inſtructione ſimplicium ſacerdotuʒ. c.xcv. Si
ſacerdos legitimum impedimentū non habēs
poſſet licite a celebꝛatione miſſe abſtinere. tūc
ſacerdos q̄tumcūqꝫ ſanctus poſſet ſemꝑ a ce=
lebꝛatione abſtinere. cum non ſit maioꝛ ratio
quare ſacerdos nō impeditus rationabiliter
poſſet ꝓ vna die abſtinere q̄ ꝓ alijs. et quia nō
poteſt licite ſemꝑ abſtinere. videt̄ ꝙ ſacerdos
non rationabiliter impedit⁹ nō p̄t ſine culpa
a celebꝛatiōe miſſe abſtinere. Quia dic̄ Greg⁹
in omel. Cū creſcunt dona creſcūt et rationes
donoꝝ. Et cum ſacerdoti donum nobiliſſimū
ſit a deo datum videlicet ptās conſecrandi pa
nem in coꝛp⁹ et vinū in ſanguinē domini noſtri
ieſu chꝛiſti merito negligētie reus erit. Si iſta
non vtitur poteſtate ad honoꝛē dei ſalutēqꝫ ſu
am et alioꝛum viuoꝝ atqꝫ moꝛtuoꝛum vtilita=
tem. ſm illud. j. Pet. iiij. Unuſquiſqꝫ ſicut acci
pit gratiā ſcʒ a domino liberaliter in alterutꝝ
illā adminiſtrantes ſcʒ alijs cōmunicādo gra=
tis ſicut boni diſpenſatoꝛes. Ex quo patet ꝙ
male dicunt qui excuſant ſacerdotē a peccato
q̇ ſine rationabili impedimento dimittit miſſe
celebꝛationē vbi populū habeat ſibi ſubiectuʒ
⁊ cōmiſſum vel ex obedientia tenetur celebꝛa=
re. cuʒ iuxta illud Mat. xxvj. et Luc. xx. Hoc
facite in meaʒ cōmemoꝛationē. p̄cipitur ſacer

dotib⁹ celebꝛare ſi non habuerint rationabilē
impedimentū. vt q̇dā magni doc. tradiderūt.
Sed cōtra hoc quidā ſic arguunt. Sacerdos
accipit a xp̄o maximaʒ poteſtatē videlicet ab=
ſoluēdi. Matth. xvj. ⁊ Joh. xx. Similiter ba=
ptiʒandi. Marc. vlt. ⁊ populū docendo a qui
bus p̄t licite abſtinere. Si nō tenetur ex obe=
dientia vel ratione beneficij. ergo celebꝛare p̄t
etiā ſine culpa et licite abſtinere a celebꝛatio=
ne. Pꝛeterea in vitaſpa. legitur ꝙ quidam ſan
ctus pater in ſacerdotē oꝛdinatus nunꝙ̄ cele=
bꝛauit. Siliter apoſtoli raro legūtur celebꝛaſ=
ſe. ergo a ſimili videtur ꝙ ſacerdos quādo vo
luerit poteſt licite a celebꝛatiōe abſtinere. Ad
p̄mum dicitur ꝙ non eſt ſimile de alijs actib⁹
pꝛo quibus exercendis ſacerdos a deo recipit
poteſtatem et de celebꝛatione. Naʒ alij actus
ſicut eſt baptiʒare abſoluere docere ſic ꝑtinēt
ad coꝛpus myſticū ꝙ ſi ſacerdos non tenetur
ad eos exercendos vel ex p̄latura vl̄ ex obedi=
entia poteſt ab illis actibus licite abſtinere ni=
ſi ī neceſſitate. quia tūc obligaretur baptiʒare
ſoluere et docere euchariſtiāqꝫ miniſtrare niſi
aliq̇s iſtoꝝ ab eccleſia eſſet interdictus. ſicut
religioſis mendicātibus p̄cipitur ne ſine licen
tia curati ſacramētum alicui cōferre p̄ſumunt
vt in clemen. de p̄uil. et exceſ. p̄uilegiatoꝛum.
Religioſi qui clericis vel laicis ſacramentum
vnctionis extreme ⁊ euchariſtie miniſtrare vl̄
matrimonia ſolēniʒare p̄ſumpſerint excōmuni
cationis incurrāt ſententiā ipſo facto dūtaxat
per ſedem ap̄licam abſoluēdi. hec ibi. Celebꝛa
re v̄o ideo tenetur ſacerdos vt deo ſacrificiuʒ
reddat etiam ſi nulli hominū teneatur. Ad ſe=
cūdum de illo patre ſancto qui nunꝙ̄ celebꝛa=
uit dr̄ ꝙ hoc fecit ex ſingulari inſtinctu ſpūſſan
cti. ⁊ ideo celebꝛare non debuit. quia dicit Ur
banus papa. Qui lege p̄uata ducitur nulla ra=
tio exigit vt a publica lege cōſtringatur. xix. q
ij. c. Due. Et dr̄ ibidē ꝙ lex p̄uata eſt q̇ inſtin=
ctu ſpūſſancti in coꝛde ſcribitur. Et ꝑ hoc p̄t
reſponderi ad illud de apoſtolis ꝙ nūꝙ̄ obmi
ſerunt celebꝛare niſi rationabiliter impediti ⁊
ex ſpūſſancti inſtinctu ſpeciali. In p̄mitiua eni
eccl̄ia raro miſſe celebꝛabāt̄ qꝛ apoſtoli inſtin=
ctu ſpūſſancti magis circa doctrinam fidei et
conuerſionē infidelium q̄ circa celebꝛationeʒ
miſſarum inſiſtebāt. Sed poſtq̄ per doctrinā
fidei fideles fuerant inſtructi tanta fuit deuo=
tio fidelium ꝙ omni die ſacramētū acceperūt
de manibus apoſtoloꝝ vel alioꝝ deuotoꝝ ſa
cerdotum. Quia apoſtoli p̄us populum doce
bant et baptiʒabant. et ſic hoſtiam ſalutarem
offerebāt et populo miniſtrabant. Sicut factū
legitur Act. ij. Ipſo die pente. quando multi

receperunt ſermonem ſancti Petri apoſtoli. et
baptizati ſunt et numero fidelium ſunt appoſi=
ti circiter tria milia hominum. Et poſt hoc erãt
perſeuerantes in doctrina apoſtolorum ⁊ com
municatione fractionis panis. Quod exponit
magiſter hiſ. dupliciter. Uno modo de cõmuni=
catione fractionis panis quotidiani quia ſingu
lis diebus ab apoſtolis frangebatur. nihil enĩ
habebant proprium. Sed predia vendebant et
poſuerunt precia ante pedes apoſtolorum q̃ ſin
gulis diebus mane aſcendebant in templũ ad
orationem poſtea redeuntes ſinguli panem di=
ſtribuebant prout opus erat. Alio modo expo
nit de cõmunicatione fractionis panis euchari
ſtie quia in primitiua eccleſia crebro vnanimit̃
conueniebant ad ꝑcipiendam eucharistiam. et
ille modus ſeruabat̃ adhuc tempore Anacleti
pape qui fuit quartus poſt beatum Petrũ. qui
ait. Peracta conſecratione omnes cõmunicẽt
qui nolunt eccleſiaſticis carere liminibus. Sic
enim ⁊ apoſtoli docuerunt et ſancta romana ec
cleſia tenet de conſe. diſt. ij. c. Peracta. Ex iam
dictis colligitur ⁊ arguitur etiã negligẽtia quo=
rundam laicorum qui nunq̃ vel ſaltem ſemel in
anno ex mandato eccleſie nõ ſumunt hoc vene=
rabile ſacramentum ne eccl'iaſtica careãt ſepul=
tura. extra de pe. ⁊ remiſ. Omnis. Et iſti time
re habẽt iſtud verbũ dominicũ. Niſi mãducaue
ritis carnẽ filij hominis ⁊ biberitis eius ſangui
nem non habebitis vitam in vobis. Joh. vj.
⁊ hoc intellige. niſi ſtatuto tempore manducẽt
carnem filij hominis ⁊ bibant eius ſanguinem
nõ ſub ꝓprio ſigno ſed ſub ſpeciebꝰ panis ſub q̃
bus eſt verum corpus chriſti ⁊ ſanguis verꝰ. q̃
innuit ſacerdos cum porrigit euchariſtiam ſub
vna ſpecie ſcʒ panis ſm̃ ſanctũ Tho. Corpus
⁊ ſanguis dñi noſtri ieſu chriſti ꝓficiat tibi in vi
tam eternã. Et idẽ dicit q̃ laicis debet dare ſim
plex vinum nõ conſecratũ vel aqua pro ablutio
ne non tamen propter myſterium aliquod. ſʒ vt
lauentur ora ſumentium ne remaneãt alique re=
liquie euchariſtie infra dentes. Et dans tale vi=
num poteſt dicere. In nomine domini noſtri ie=
ſu chriſti amen. Et dico notanter. niſi mãducẽt
tempore ſtatuto. quia poteſt quilibet laicus int̃=
dum a communiõe ad tempus abſtinere. Quia
dicit Tho. de argen. in compen. theo. ve. li. vj.
Quod abſtinent quidã ꝓpter culpam ꝓpriã. ⁊
aliqui ſine culpa mortali. Sed ꝓpter ſacramẽti
reuerentiã. ſicut qui ſe ſentiunt minus mundos
mente vel carne vel etiam deuotos ⁊ iſti benefa
ciunt dũmodo poſſent iuſte ⁊ ſine ſcandalo alio
rum ſuperſedere. vnde vbi non inſtat neceſſitas
conſulendum eſt talibus vt de cõmunione expe
ctent quouſq̃ parati et deuoti ac circumſpecti

poſſint accedere. nulla tamen neceſſitas debet
compellere vt quis in pctõ mortali cõmunicet.
hec ille. Sed nota q̃ illa verba ſuperius allega
ta. niſi manducaueritis carnẽ filij hominis ⁊c̃
ſunt ſpiritualiter itelligenda. ideo Hugo poſtil=
lator ſup Joh. ſic exponit. Niſi manducaueritis
carnem filij hominis ⁊c̃. id eſt. niſi vniti fueritis
per charitatem filio dei. qui eſt filiꝰ hominis. ſ.
marie. non habebitis vitam in vobis. quia mẽ=
bra ſepata a corpore non poſſunt viuere. Et ſic
hanc autoritatem expreſſe doctores ſuper. iiij.
ſententiarũ. di. ix. generaliter ad ſenſum predi=
ctum exponunt. Sed econtra quidam heretici Z
pernitioſi verba hec litteraliter accipientes di=
xerunt neceſſe fore populum laicalem ſub dupli
ci ſpecie cõmunicari debere. qḋ tamen nõ ẽ ne=
ceſſe. Et talis cõmunicatio laicalis ſub duplici
ſpecie illicita eſt. Sicut probat̃. quia eſt contra
ſcripturam figuram ⁊ naturam. Quod enim eſt
contra ſcripturã probat̃ Joh. vj. vbi dñs dicit.
Hic eſt panis de celo deſcendẽs vt ſi quis ex ip
ſo mãducauerit nõ moriat̃. Ego ſuʒ panis viuꝰ
qui de celo deſcendi. ſi quis manducauerit ex
hoc pane viuet in eternum. Et iterum. Panis
quem ego dabo caro mea ẽ pro mundi vita. Ec
ce facit ſolum mentionem de pane dans intelli=
gere manducationẽ ſufficere ſub vna ſpecie tm̃
pro vita eterna capeſcenda. Et Luc. xv. legitur
q̃ pater occidit filio perdito ⁊ reinuento vitulũ
ſaginatum per quem chriſtus intelligitur ꝓpter
gratie pinguedinem vbi nulla fit mentio de bibi
tione. Quod autem eſt contra figuram dic̃ ma=
giſter in. iiij. di. viij. c. j. q̃ quattuor ſunt figure
euchariſtiam figurantes ſcʒ ſacrificium melchi
ſedech. agnus paſcalis. mãna. ſanguis. ⁊ aqua.
que de latere chriſti fluxerunt. Quo ad ſacrifici
um melchiſedech dicit. huius ſacramenti ritum
melchiſedech ꝯſignauit vbi panẽ ⁊ vinũ Abrae
obtulit. Gen̄. xiiij. Ubi innuit̃ q̃ ſolum ſacrificã
tes debent ſub duplici ſpecie euchariſtiam per=
cipere. quia dicit Amb. ſup illud Matth. xxvj.
Accipite ⁊ comedite chriſtus ſuis diſcipulis ob
tulit in cena. quod melchiſedech repreſentauit
in figura. ideo dicit Alexander de halis in ſcri=
pto ſuo ſuper Joh. Quod ſolus ſacerdos com=
municat corpore ⁊ ſanguine. reliqui vero nõ cõ
ſecrantes tm̃ corpore. Sacerdotes aũt nõ con=
ſecrantes debent communicari ſub vna tantũ
ſpecie ⁊ debet humiliter quilibet petere. j. Reg.
ij. Dimitte me obſecro ad vnam partẽ ſacerdo
talem vt comedam buccellam panis. Sic beatꝰ
Hiero. ſacramentum euchariſtie ſub ſpecie pa=
nis tantũ accepit. vt dicit Euſebius. Sic etiam
ipſe Euſebius accepit in extremis. vt de eo ſcri=
bit Cyrillus in epiſtola ad Aug. hoc mõ cõmu=

nicauit beatum Aug̃.de manibus honorij epi=
ſcopi. Sic etiã dicit̃ de immolatiõe agni paſca=
lis. Exod.xij. vbi nulla mentio fit de potatione
Sic ⁊ de manna. Exod.xvj. Qꝺ aũt eſt contra
naturam ꝓbatur. quia reperiunt̃ aliqui homi=
nes qui ex natura nõ poſſunt bibere vinum vel
etiam odorare. ⁊ per conſequẽs etiã nec ſub ſpe
ciebus vini cõicare. ideo dic̃ Alexander de ba=
lis. in. iiij. ꝑte ſue ſumme. Quia chriſtus integre
accipitur ſub vtraqꝫ ſpecie ſufficit chriſtũ ſume=
re ſub ſpecie panis tm̃. Sed d.a.tñ videt̃ ꝙ fide
les nõ debẽt ſumere corp⁹ chriſti ſine ſanguine
Quia dicit Gelaſius papa. de ꝯſe.di.ij.c. Com
perimus. ꝙ quidam ſumpta tantũmodo corpo
ris ſacri portione a calice ſacrati cruoris abſti=
nent q̃ ꝑcul dubio neſcio qua ſupſtitione docẽ=
tur aſtringi aut integra ſacramẽta ꝑcipi. aut ab
integris arceant̃. quia diuiſio vnius eiuſdemqꝫ
myſterij ſine grandi ſacrilegio nõ põt ꝑuenire.
rñdet̃ ꝙ ille canon loquit̃ de cõficiẽte ſcꝫ ſacer=
dote. q̃ ſi conficeret ⁊ ſanguinẽ nõ ſumeret a cõ
munione ꝑ integrum annũ repelleret̃ ſm rigo=
rem iuri. Aliter rñdet̃ ſm ſanctũ Tho. ꝑte vlt̃.
q.lxxx. art̃. xij. ꝙ circa vſuꝫ ſacramẽti duo poſ
ſunt ꝯſiderari. vnũ ex ꝑte ipſi⁹ ſacramenti. ali=
ud ex ꝑte ſumentium. Ex ꝑte quidẽ ſacramenti
conuenit ꝙ vtrũqꝫ ſumat̃ videlicet corpus ⁊ ſan
guis. q: in vtroqꝫ conſiſtit ꝑfectio ſacramenti.
⁊ ideo quia ad ſacerdotem pertinet hoc ꝯſecra=
re ſacramentũ ⁊ ꝑficere. nullo modo debet cor
pus chriſti ſumere ſine ſanguine. Ex ꝑte aũt ſu=
mentiũ requirit̃ ſumme reuerentia ⁊ cautela ne
aliq̃d accidat qꝺ vergat ĩ iniuriã tanti myſterij
qꝺ p̃cipue poſſet accidere in ſanguinis ſumptio
ne q̃ dũ incaute ſumeret̃ de facili poſſet effudi.
Et quia creſcente multitudine populi chriſtiani
in qua continent̃ ſenes ⁊ iuuenes quorũ q̃dam
non ſunt tante diſcretiõis vt cautelam debitam
circa vſum hui⁹ ſacramẽti adhiberẽt. ideo ꝓui=
de obſeruat̃ vt populo laicali ſanguis nõ detur
ſumendus. ſed ſolũ a ſacerdote ſumat̃. Sed d.
aliq̃s. nunq̃d ſalubre ſit quotidie celebrandum
vel cõicandũ? omiſſis ergo argumẽtis dic̃ Bo=
nauen. in p̃ncipali. ij.q.ij. Si aliq̃s videat ſe eẽ
in ſtatu p̃mitiue eccl̃ie laudandũ eſt quotidie ce
lebrare ⁊ cõicare. Si aũt in ſtatu finalis eccl̃ie
vt pute frigidus ⁊ tardus cõſulendum eſt vt ra
ro. Si autem medio modo ſe habet debet ſe ha
bere medio modo. ⁊ aliquando debet ceſſare vt
diſcat reuereri ⁊ aliq̃n accedere vt inflãmetur ĩ
amore. quia tali hoſpiti debetur honor ⁊ amor
Et ſubdit. Omnes rationes que vident̃ ſonare
ad quotidianam cõmunionẽ itelligunt̃ ſalua p̃=
paratione que in paucíſſimis eſt vt ſemper. vñ
credo ꝙ maiorem efficaciam recipit hõ in vna
miſſa vel cõmuniõe cũ bona p̃paratiõe ꝙ̃ ĩ mul=
tis ſi nõ p̃pararet ſe diligent̃. Et ſubdit. Vterqꝫ
eni dabit gloriam deo. ⁊ q̃ manducat cum reue
rentia ⁊ qui ex reuerentia dimittit.

Dominica prima poſt feſtum ſancte trinitatis. Sermo. j.

HOmo quidã
erat diues qui induebat̃ purpu
ra ⁊ byſſo ⁊ epulabatur quoti=
die ſplendide. Ita ſcribit̃ Luc̃. xvj. Narrat Ful
gentius et Homerus in ſcrutillario poetarum A
ꝙ ſtatus diuitiaruꝫ depingebatur vt mulier va
ga coronam habens in capite oculis velata ſce
ptrum regale tenens in manu pauonem habẽs
veſtimentis varijs induta ſedens in curru queꝫ
trahebant quattuor leones. Moraliter per pri
mum ſcꝫ mulierem vagam diuitiarum fortune ĩ
ſtabilitas deſignatur. quia ſicut mulier incon=
ſtans multos habet amatores. quos tamẽ non
diu amat. Sic diuitie nunc vni cito alteri coniũ
guntur. et tamẽ in fine vtrũqꝫ derelinquũt. ideo
dicit Ariſto. viij. Ethi. Quanto maior fortuna
tanto minus ſecura. Et Egeſippus dicit. poete
fortunam in cauda ſerpentis locauerunt tanq̃
per hoc intendentes demonſtrare ꝙ fortuna in
fine veneno ſo acumine ledit. quos prius in vi=
ta tam dulciter delectabatur. Per ſecundum
ſcꝫ coronã in capite. datur intelligi ꝙ diuites
volunt honorari. Iuxta illud Phil̃. iiij. ethico.
Potentatus ⁊ diuitie propter honorem dele=
ctabilia ſunt habentes etiam ipſa honorari vo=
lunt propter ipſa. Per tertium vero ꝙ erat ocu
lis velata innuitur ꝙ omnis diues auarus cec⁹
eſt nõ p̃uidens mala que ſibi iminent. ⁊ hec ceci
tas figurata eſt in cecitate ceci nati. Ioh. ix. q:
dñs volens illuminare eũ liniuit oculos ei⁹ luto
inſinuãs eſſe cauſam cecitatis illi⁹ lutũ iſtorum
tẽporaliũ. de hac cecitate legit̃ Tob. ij. ꝙ To=
bias fuit excecatus ſtercorib⁹ hirundinuꝫ cali=
dis que ſup oculos ei⁹ ceciderũt. Hirundo eni
garrula ⁊ depicta felicitatem deſignat hui⁹ mũ=
di que eſt quedaꝫ pulchritudo depicta ⁊ tumul
tuoſa que calida ſtercora proijcit ſuper oculos
cordis. id eſt. temporalia iſta vt deum non vide
ant. quia dicit glo. ſuper illo verbo pſ̃. v. Ma=
ne aſtabo tibi ⁊ videbo. deum non videt q̃ tem=
poralibus adheret. Per quartum vero ꝙ ſce=
ptrũ tenet in manu. figuratur ꝙ diuitijs obedi=
unt omnia ſicut ⁊ regi ſceptrum tenenti. Iuxta
illud Eccl̃s. x. Pecunie obediũt omnia. Per q̃n
tum ꝙ pauonem habet in manu qui dum cau=
dam eleuat anteriora ornat ⁊ poſteriora detur